

Мавр шукає роботи.

Наближається час виборів до четвертої Думи і політичні партії, кожна, звичайно, по своєму, готуються до виборів.

Готують до виборів свої „мільйони“ істинно-руських людей чорносотенці-депутати: Пурішкевичі, Замисловські, Маркови та інші погромщики. Польська приказка каже, що „кожний божеволіє на свій манер“. І це суцвя правда.

„Безробіття“ надокучило погромщикам. Скільки літ вже минуло без погромів. Проводирі чорної сотні знають, що в їхній армії хуліганів давню вже сверблять руки і що поконтряться „коштом жидів“ треба всім хуліганам; і їм, що ходять босоніж в латках, і їм, що їздять на резаках. Доля осмілася погромщикам, щастя утиснути кровю само в руки їм вилыко: така була слухна година спорудити погром, причепившись до нагної смерті голови міністрів од руки охоронника. Але подія ця застала „мільйони“ Пурішкевича та Маркова зовсім несподіжованими і неорганізованими. І досить було зверху тільки палатком кивнути, щоб застрєльщики „патріотичної маніфестації“ похваталися по своїх норах. Минуло два місяці по пригоді, що сталася у Києві і на думку знаменосця чорносотенства у Росії, знову прийшов слухний час, щоб подати гасло темному людові, ключичи його чорним прапором до погрому.

Таке гасло подали в Думі, на останньому засіданні, праві депутати, виступивши перед Думою з негалимим запитанням до міністрів справедливості та внутрішніх справ про вбивство навесні у Києві хлопчика Юдицького. Запитувачі стоять на тому, що хлопчика зарізали жиди, бо їм, мовляв, треба було для чогось християнської крові і обвинувачують київську поліцію в тім, що вона ніби-то за гроші допомагає жидам замести сліді свого злочинства. Праві депутати запитують тепер в міністрів, чи вони знають про незаконні звички поліції і чи винуваті понесуть за це кару.

Депутат Замисловський скористувався нагодою і сказав в Думі погромному промову, закінчивши її такими словами: „Замовчуючи питання про гинувати вбивства, Дума їхне противний народ, переконаний в тому, що жиди живляють християнської крові, на непевну путь: народ може спростувиритися і сказати, що єдиний рятуюнок проти жидів—народний самосуд“.

Новітні приятелі погромщиків в Думі і по нас, октабристи з націоналістами підтримали гасло чорносотенної агітації і тілько замість негалимості запитанням обстоювали за тим, щоб призначити для його найкращий строк. Дума великою більшістю прийняла порадю октабристів і за десять день комісія повинна розглянути, обміркувати запитання і сказати свою думку.

Мету цього запитання видко ясно. Праві намірялися вбити ним одразу двоє зайців: з одного боку—зробити „нажим“, какуци словами покойного Столпіна, на владсть, а з другого боку—повести з думської трибуни перед новими виборами погромну агітацію, щоб підняти дух в своїх „мільйони істинно-руських людей“, який останніми часами так був підупав.

До декларації нового голови міністрів з приводу фінляндських справ прави не наважилися б підняти й показати своє погроме гасло, побоювалися б. По декларації ж вони побачили, що „нажим“ на владсть і за нового прем'єра можливий; а що він потрібний, то про це нема що, звичайно, й казати. Октабристи ж, що за останні два місяці втегли побратаяся з „мавром“, без якого їм не встояти против поступової частини громадянства, поспішилися підтримати погроме гасло в руках „мавра“.

Запишетесь чоловік членом до якоїнебудь інституції, заплатять—та й то ще добре, коли заплатять—на перший рік свою вкладку, а далі про його ні слуху, ні духу. Ніякої участі в справах товариства він не бере, бо „часу не має“, або не знайде собі до любовости роботи; на загальні збори він не ходить, справами товариства не цікавиться. Вся активна робота, таким члном, спихається на руки кількох людей, що заможують під вагою непосильної роботи, переводять свої сили і роблять або не те, що могли б робити, або врешті підвизваються ва роботі й здають жертвами громадської байдуности.

Відомий з історії київської „Провсвіт“ факт, що перший голова її, небижік Грінченко, сам мусів складати й розставляти книжки на полиці у провсвітній бібліотеці, бо й на те не знайшовся людей, щоб принесли свою допомогу. У визначного царівництва одривався дорогий час од його більшої праці й витрачався на чорну роботу, яку миг кожний а членів робити. Добра економія сид—нічого казати, бо всі ми, звичайні члени, „дивилися і мовчали та мовчки чухали чуби“, мовляв шоретким може, але справедливим словом Шевченка.

Але й цього мало. Там працівникам, що на їх опихаємо всю активну працю, всю чорну роботу, ми не хочемо дати навіть матеріальних засобів, яких та робота потрібна, хоч винагати й особливо критикувати всі ми чудово вміємо. Що, власне, легшого, як виконати найпершу повинність кожного члена всякої провсвітньо-культурної інституції—хоч свою вкладку платити акуратно і в час, але й того у нас не водяться. Процент тах, що виконують цю мінімальну громадську повинність, у нас звичайно такий, що і сором, і жаль говорити про його. Рік-річно читаємо ми в відомленнях, напр., Петербурзького добродійного товариства сумні цифри про страшенні недоплатки, які позаводили, вперво осіб, члени названого товариства. Те ж саме чути ми на недавніх зборах київського українського клубу; те ж саме читаємо в тах звіршеннях, що розсилає своїм членам київське наукове товариство, те ж саме скажуть нам ради усіх наших „Провсвіт“, що ледве живляють через систематичну недоїмочність членів, те ж саме почуєте по всіх редакціях наших періодичних виданій... Скільки і введи, по всіх товариствах та інституціях, одно повелось: недоїмочників повно, і часто-густо, здебільшого навіть, таких не доїмочників, яким власне зовсім і не важко було б свої зобов'язання виплатити. Не важко, певна річ, як би хотіли...

А тим часом через таке ганебне нехотіння, через таку байдуність, неакуратність та „халатність“ у громадських справах—зони занебуться й провадяться, як море горять. Не забуваймо, що членські вкладки та жертви—то мало не єдине джерело прибутку для всяких культурних товариств, бо інших засобів, щоб добувати потрібні кошти, вони не мають. Не забуваймо далі, що без потрібних коштів ніякої роботи робити не можна. Не забуваймо нарешті, що роботу ми мусимо робити, бо ніхто інший, окрім нас самих, за нас її не робитиме.

У нас нема ніяких ні державних, ні інших офіційних інституцій, що подоба б про наші справи; нема ніяких ворожок, що поворожили б коло їх, і коли ми самі їх введемо, то цим самим ставимо хрест над ними. Все у нас повинно стояти на самодіяльності самого ж громадянства, на його коштах, на його допомозі. Маленька Галичина на свої вбогі засоби, на заговорівні крейцари та сотки поставила вже на ноги силу народу-провсвітній інституції, про яку нім і не сниться ще, то неваж-ж велика Україна не зможе хоч підтримати ті нечиловіні культурні огнища, які поки що доля лишила нам? Сором оти висипь, що навіть про це нагадувати доводиться. А доводиться...

Скажуть у Галичині громадсько-політичні обставинами імені, там можна робити ширшу й виднішу роботу, там нема тих перешкод, що у нас заважають усякі культурні заходи. Це, звичайно, правда, але й те правда, що ніколи ми й не дослямо краху обставинам, коли не навчимося громадської дисципліни, коли не звикнемо виконувати громадських повинностей, які самі, з власної волі, беремо на

себе. Недоїмочки за гірших обставин, ми й за кращих будемо не ким, як ними ж тами недоїмочниками; забірваючи на себе недоплатки тепер, ми й на придійці часи звикнемо запускати та заневажувати свої і великі й малі справи. Та й що вважати наші парканія на обставинах, того варі наші жалі та скарги, коли ми навіть того не робимо, що від нас самих залежить, коли ми хочемо вивести навіть найменшої повинності своєї, коли пусаємо свої загальні справи на волю божу: „якогось то буде“—мовляв наш доморослий філософ Кукур'яні. Звичайно—„якогось то буде“, але не так, як треба і як ми самі хочемо, коли ми справді чогось хочемо. А то—хай пробачать панові земляки—часто фарисейством думати од наших жалів та скарг, та великих планів і малої продуктивності...

Краще буде, як ми замість великих жалів і звичайного Weltschmerz'у та аробам на почні хоч мале діло—повинячаємо ті провсвітні недоплатки та недоїмки, що набіралось в нами так багато по всіх уюдах. Цим ми дамо змогу робити хот ім незв'язальному людові, що не розспивається в самих жалях, а справді роблять живу і для нашої національної справи користь роботу. А тоді може більше права матимемо і жалі свої розводити...
С. С.

Театральні павучки.

Театральні павучки—це агессорська публіка другого, або третього сорту, який до театральної штуки діяв стільки, скільки й до китаївської революції. Це—дрібнота без таланту, без хисту, без сорому, а головне—без грошей. Не пристосувались нігде до більш-менш порядної трупи, вони, а молодих літ, не здатні до ніякої праці, не дисципліновані морально, онуять усякі театральні афери, аби з поміччю їх вивомкати собі хоч поньобуд з громадської кишені. Перш усього тава публіка збивається в таборо, душ в вісім-десять—і вже голова „товариство“. Таки „товариства на марках“, майже вивелись в російському театрі, дякуючи почасті пресі, почасті „Ослади оцєнничих діячів“, а зате їх багато розвелось тепер в українському театрі.

В кожного такого „товариства“ єсть свій драматург, єсть свій спеціфичний, безглуздий репертуар, якого нігде ніхто і вкопи не виставляв, крім того товариства; єсть своя „зв'язнена руско-малорусокая артистка“—(ім'я рек), яка виступає при участі „изв'ястних українських артистів“—(ім'я рек). Афіша, звичайно, двохаршинна, а на шій величезними літерами „цеє“, „новішого українско-малорусокая (єсть й так!) репертура“.

Далі—„Веселий ветер в Голг' или, вечерь: юмора, забавы и смеха“ (драма із містної голганської жвані) ізв'язного українского драматурга Карпа Каренка!

В трупі беруть участь: Максимович, Левачицький, Мавько, Грицай, Гропанянський, Карпівська, Загаревич, Марусил, Петкіа, Ваніа, Окременко, Васіа і воєдмоіню—Гонті і Залізяк, Острияниця і Налізаяко; єсть навіть така прикмета, що без Острияниці і Налізаяка розпадається товариство.

Звичайно половина нарахованих поведомів—порожні; їх в товаристві новим немає і під ними виступають в кожному містечку; і Ідек циркульник, заражений поступовими ідеями, і Шая музикант, людина мрійна, і Дудь балагура г'янчизна (з цієї публіки бувають, звичайно, чудові злопорожчі в історичних г'єсах, особливо в „Мавєї“ Вагченка). Тами товариства здебільшого не ввадять в граньді російської України і дають свої „гістрольні спєнтанкі“ по повітових містах та глухих зауктах-містечках, перебігаючи, як ті водні павучки за муками, з одної калюжі у другу. Такі „павучки“ мняється майже що місяця в кожному товаристві. Останніми часами „павучкам“ тісно вже стало на Україні і вони поробовілялись по всіх-уюдах: і до Владиславо-току, і в Туркестан, до войі Сібірі, і за Урал, Кавказ, Новогородчану, Фінляндію і Наддніпрянські краї і „українізуєть“ там о бір'ята, фізія, балтійських німців, поєязиачи поміж них „раумное, доброе, вітчоє“ всякими способами, то влічуть з масою, то покажуть таких „хололов“, що аж у носі закрутьте.

І так існують... Не може вдержатися щоб не полетят тут до видавця...

Про наші недоплатки.

Надавно надрукована була у нас коротенька, всього на кілька рядків, але дуже виразна в своїй лаконичності записка. Мова була про „Провсвіт“ в Новочеркаському, що за браком коштів повинна була призначити мало не всю роботу. Особливо було підкреслено, що члена товариства зовсім не платять своїх членських вкладок і ніякі заходи не помагають відраті їх.

Це звичайна у не річ, така звичайна, що на одному може збирядати вже і слухати, й говорити про неї.